

Kot dodatek k osrednjemu prispevku v zborniku sledijo kratki življenjepisi in sezname predsednikov, podpredsednikov, tajnikov, honorarno zaposlenih receptorjev, članov nagrajencev Turistične zveze Slovenije in častnih članov Turističnega društva Naklo.

Sledi poglavje, ki nosi naslov Razglednice Naklega. Turistično društvo Naklo je v ustanovnih pravilih imelo zapisano tudi založitev, izdajanje in prodajo razglednic domačega kraja. V knjigi so predstavljene prve tri črno bele razglednice Naklega, prva iz okoli leta 1965 in dve posneti predvidoma leta 1966, sledita reprodukciji dveh barvnih razglednic kraja iz okoli leta 1968 in srede sedemdesetih let, nato še barvni razglednici iz leta 1988 ter 2008 ter zadnje štiri, ki so izšle leta 2013, ob zlatem jubileju turističnega društva, dve z motivi Naklega, ter po ena z motivi Dupelj in Podbrezje.

Damijan Janežič predstavi tudi delovanje Sekcije zgodovinarjev ljubiteljev, kot se je leta 2010 preimenovala dotedanja Sekcija zgodovinarjev in muzealcev, ki je bila pri turističnem društvu ustanovljena konec marca 2004. Navedeni so člani sekcije ter publikacije, ki jih je pripravila sama ali pa je pri njih sodelovala. Zelo aktivna je bila pri postavitvi spletne strani domačega turističnega društva.

V poglavju, ki ga je pripravil mag. Drago Papler s sodelavci, je zanimivo branje, pod skupnim naslovom Spomini turističnih delavcev. Beremo spomine o ustanovitvi društva, o začetkih oddajanja turističnih sob, o vaških turističnih piknikih, o vaški veselici in ansamblu citrarja Mihe Dolžana in pevskem kvintetu Gorenjci, o otrocih, turističnih vodičih na kolesih, ki so turiste vodili do lastnikov turističnih sob, o turističnem filmu o Naklem, o prenočevanju tujih turistov v gostilni Blažešnik na Bistrici, o gradnji društvenih prostorov oziroma društveni recepciji in vzporednem bifeju, pa o tečajih nemščine, o pobiranju društvene članarine, o živahnem delovanju turističnega podmladka, ki je nastal leta 1978 in sprva ni deloval v okviru osnovne šole, o turističnih in potopisnih predavanjih, o veleslalomu članov turističnih društev z območja tedanje občine Kranj, o recepcijski službi tudi zunaj glavne turistične sezone, o dnevih Nakljancev (na enem od njih, 11. septembra 1993, so izrazili željo, da Naklo postane občina), pa o v devetdesetih letih popularnih karaokah, o delu ene od predsednic društva Mare Črnilec, o zasebnem posredovanju turističnih sob, o župniku Janezu Filipiču, po katerem so poimenovali dom krajanov in o televizijski oddaji ob 43. srečanju turističnih delavcev Gorenjske, ki je ob petdeset letnici društva potekalo v Naklem.

Eno od poglavij, ki so ga napisali Damijan Janežič, Janez Markič in mag. Drago Papler, ima naslov Turizem je njihov kruh in življenje. Predstavljene so nakljanske turistične domačije. Največ je napisanega o najbolj znani gostilni in mesariji Marinšek, katere začetek seže v leto 1901, ko je Lovrenc Marinšek iz

Strahinja pri Naklem kupil Kovačevo kajžo in gostilno. Marinški so se poleg gostinstva ukvarjali tudi z mesarstvom, poznani so bili po izdelovanju odličnih kranjskih klobas. Pred drugo svetovno vojno so ob novi gorenjski cesti zgradili novo gostilno, ki so jo v šestdesetih letih zaradi povečanega števila tujih, zlasti avstrijskih turistov, ki so prihajali z avtobusi, morali še prizidati. Prav Marinškova gostilna je bila edina domačija, ki je v Naklem do ustanovitve Turističnega društva leta 1963 imela tujske sobe. V Marinškov okvir spadata še Kavarna Poni in Gostišče klub Kovač. S kratkimi zgodovinskimi pregledi so opisane še Sobe Markič ter Sobe Papler, Turistična kmetija in Kamp Trnovec v Dupljah ter Gostilna in sobe Potočnik V Bistrici pri Naklem.

Damijan Janežič je napisal tudi članek, ki nas seznaja s tovarništvom, prevozništvom, romarskimi božjimi potmi, kasnejšim železniškim ter motornim prometom ter vplivom na življenje domačinov. Predstavljene so številne nakljanske in okoliške furmanske in kasnejše letoviške gostilne. Skozi Naklo so potovale tudi vojske in številne pomembne osebnosti od cesarjev, kraljev, prestolonaslednikov, cerkvenih dostojanstvenikov, do predsednika Tita, japonskega prestolonaslednika in njegove žene, nekaj let kasneje tudi njune hčere itd.

Zadnje poglavje je napisal mag. Drago Papler. V prispevku z naslovom Turizem je spodbudil razvoj Nakla in spremenil zavest ljudi je povzel glavna dejstva v turističnem razvoju Naklega z okolico ter jih opremil s statistiko in preglednicami.

Čisto na koncu sta predstavljena še glavna pisca knjige, Damijan Janežič in mag. Drago Papler.

Knjiga *Turizem v Naklem*, v kateri najdemo tudi zelo veliko domačih imen kmetij in domačij, je zanimiva zlasti za lokalno prebivalstvo. Hkrati pa je dokaz, da je mogoče z zagnanostjo in predanostjo posameznikov pripraviti in izdati z dokumenti, fotografijami in pričevanji bogato opremljeno publikacijo.

Janez Kopač

Dražen Vlahov: Matica krštenih župe Lindar (1591.–1667.). Glagoljski zapisi od 1591. do 1648. Posebna izdanja Državnog arhiva u Pazinu, Svezak 26. Glagoljski rukopisi 10. Pazin: Državni arhiv u Pazinu, 2012, 547 strani.

Komentirane objave s transliteracijami starih arhivskih rokopisov so vredne pozornosti zgodovinarjev, saj postane po njihovi zaslugi zapis dostopen tudi tistim raziskovalcem, ki niso večji razbiranja starih pisav. Hkrati spodbujajo in odpirajo možnosti razi-

skav manj znanih besedil in vsebin v domačem delovnem okolju, brez obiska oddaljenih arhivov.

Monografija Dražena Vlahova, kot pove že njeno ime, objavlja glagolske hrvaške vpise v najstarejši znani matični knjigi krščenih iz zadnjega desetletja 16. in prve polovice 17. stoletja v župniji Lindar. Razbiranje glagolice sodi danes med dokaj redka znanja, zato so tovrstne objave še toliko bolj zaželeni. Avtor publikacije je izvrsten poznavalec glagolske pisave, z objavami glagolskih rokopisov pa se ukvarja že od srede devetdesetih let prejšnjega stoletja. Poleg drugih je objavil glagolske rokopise v matični knjigi krščenih, poročenih in umrlih iz 17. stoletja v Humu (2003) in matične knjige iz Boljuna iz druge polovice 16. in prve 17. stoletja (2011). Delo, ki ga predstavljamo, je strokovno korektno, nakazuje pa tudi spodbudna in vabljiva vprašanja, ki bi se jih na osnovi prepisa mogli lotiti raziskovalci preteklosti lindarske župnije.

Avtor nas v uvodnem delu seznanja z lego in zgodovino Lindarja in njegove župnije ter njene glagoljaške tradicije. V nadaljevanju nudi osnovne podatke o obravnavani matični knjigi ter komentira pisce, ki so jo že omenjali in o njej priobčili svoje izsledke. Pri tem skuša ugotoviti razloge, ki so povzročili nekatere napake v starejših transliteracijah. Kratko se pomudi pri vsebini knjige in njenem obsegu. Podrobneje opiše podatke o glagoljaških duhovnikih, ki so vanjo vpisovali podatke, ter opiše značilnosti njihove pisave. Zanimivo je, da se glagoljaška duhovščina ni dr-

žala celibata, znani so primeri duhovnikov, ki so imeli otroke. To kaže na zakoreninjeno tradicijo krščanstva pred razcepom na Vzhodno in Zahodno Cerkev. Po starem običaju izbor župnika ni bil v rokah škofa, ampak je nanj vplivala skupnost župljanov.

Zaznamki o krstu so vsebovali datum, ime duhovnika, ki je opravil krst, ime krščenca, ime in priimek očeta, kasneje tudi materino ime, imena in poreklo botrov in boter, ki niso bili vselej iz lindarske župnije. Število novorojenih in krščenih moških in ženskih otrok po letih od 1592 do 1602 je predstavljeno v obliki komentirane tabele, ki jo dopolnjuje preglednica rojstev od 1592 do 1614 po mesecih. Največ otrok se je rodilo januarja in februarja (avtor ne omenja ključnega podatka: da so bili spočeti maja in junija), najmanj rojstev pa je zabeleženo maja in junija (spočeti septembra in oktobra). Te trditve predpostavljajo, da je krst neposredno sledil rojstvu. V pregledanem razdobju so se devetkrat rodili dvojčki, enkrat celo trojčki, od katerih je en otrok pri porodu umrl. Nekajkrat je isti otrok v kratkem časovnem razmiku krščen dvakrat. Možno je, da je bil prvi krst »zasilni« v strahu, da otrok ne bi preživel, druga možnost pa bi bila lahko tudi napaka zapisovalca, ki je prezrl, da je krst že zabeležil. Glagolski vpisi krstov nezakon- skih otrok v Lindarju so – za razliko od tovrstnih primerov v Humu in Boljunu – redkost. Vprašanje, čemu razlika, pušča avtor odprto. Zanimivo je tudi razglabljanje o razširjenosti moških in ženskih imen novorojencev. Največ deklic je dobilo ime Katarina, fantkov pa Ivan (naš Janez). V primerih, da sta dve hčerki ali dva sinova dobila isto ime, je upravičena domneva, da je starejši otrok pred rojstvom mlajšega z enakim imenom umrl. Sinovi so včasih dobili ime po očetu, hčerke pa po materi. Pogostost poimenovanja po dedu ali babici iz zapisov ni razvidno.

V razdobju, ki ga zajema matična knjiga, se je v družinah rodilo več otrok. Avtor izpostavlja Ivana Češčića, ki je imel s prvo ženo (med 1600 in 1614) tri hčerke in dva sinova, z drugo (med 1619 in 1633) pa štiri hčerke in dva sinova. V devetih primerih so bili otroci rojeni posthumno, po očetovi smrti. Iz priimkov očetov novorojencev, ki jih omenja knjiga, je mogoče ugotoviti, katere družine so živele v Lindarju. Poklici ali iz njih izvedeni priimki niso pogosti, gre pa za trgovce, zidarje in kovače ter duhovne osebe. Podatke o krščenih je vpisovalo pet župnikov in en skrbnik – kaplan.

Za Lindar je ohranjenih pet matičnih knjig krščenih (za razdobje 1591 do 1948), dve poročenih (od 1784 do 1948) in tri umrlih (od 1666 do 1948). Najstarejša knjiga krščenih vsebuje skupaj 1036 hrvaško-glagolskih – teh je 951 – in latinskih (75) vpisov, kar prikazujeta tudi tabeli po letih in po spolu otrok. Zanimiva bi bila primerjava števila rojstev glede na število prebivalcev župnije. Pojasnilu o transliteraciji besedila je avtor dodal tudi črkovne znake z njihovimi soznačnicami v latinici in številčnem sistemu.

Stopetimi stranem prepisa sledi 188 strani faksimila izvornika, ki zainteresiranim raziskovalcem omogoča ne le preverjanje prepisa, ampak tudi priložitev pisave. Priloge vsebujejo seznam priimkov in imen, poimenski kronološko razvrščeni seznam krščenih v glagolskih zapisih, abecedni seznam priimkov in imen krščenih, seznam imen krščenih fantov in deklic, tabelo s seznamom rojstnih datumov, imen, spola in imen staršev dvojčkov. Navedene so tudi omembe in reference v glagolskih zapisih omenjenih cerkvenih oseb. Branje naj bi – ob številnih slikah izsekov besedila s prepisi in komentarji, ki jih vsebuje knjiga – olajšala preglednica izrisanih pogostejših ligatur. Seznamu uporabljenih virov in literature sledijo povzetki v hrvaščini, angleščini in italijanščini.

Darja Mihelič

Marija Mogorović Crljenko: Druga strana braka. Nasilje i legitimnost u (izvan)bračnim vezama na području Porečke biskupije u prvoj polovici 17. stoljeća. Zagreb: Srednja Europa, 2012, 312 strani.

Avtorica monografije je uveljavljena raziskovalka zgodovine žensk in otrok ter raznovrstnih plati (pred)zakonskega življenja zgodnjenovoveške Istre. Ti segmenti zgodovine vsakdanjega življenja so v evropskem zgodovinopisju že dolgo prisotni, medtem ko so v slovenskem in hrvaškem še podhranjeni.

Knjiga je prirejeno doktorsko delo, ki ga je avtorica zagovarjala na zagrebški univerzi. Tovrstne znanstvene razprave so plod večletnih kakovostnih raziskav, zato so vselej vredne pozornosti. Kot pove že sam naslov, je fokus raziskave na nekonvencionalnih praksah, ki so v preteklosti spremljale partnersko zvezo moškega in ženske. Struktura besedila je oblikovana smiselno, pregledno in dosledno. V časovnem pogledu za obravnavane vsebine poseže v rimsko obdobje, v germanske običaje, nato pa se posebej ustavlja pri razčlenitvi uveljavljenih načel glede razmerja med moškim in žensko pred tridentinskim koncilom in po njem (1545–1563), pri čemer tudi opozarja na različen odnos do nekaterih vprašanj pri katoličanih in protestantih. Prostorsko gradi pripoved od najširšega evropskega, prek mediteranskega in jadranskega okvira s poudarki na Italiji in Dalmaciji do Istre in lokalnega območja poreške škofije. To ni zajemalo le dela beneške Istre, ampak je segalo tudi na »habsburško«¹ istrsko ozemlje. Ta segment raziskave na »mikro«²-nivoju je najdragocenejši in izviran v najbolj konkretnem smislu, saj temelji na obsežnih neobjavljenih in skoraj neznanih arhivskih rokopisih pore-

škega škofijskega arhiva iz 16. in 17. stoletja, spoznanja pa primerjalno vpenja v širši časovni in prostorski kontekst.

Monografija je razgrajena v pet sklopov s podpodglavi. Uvodni pojasnjuje cilj in osrednjo problematiko dela ter opiše bivalne in populacijske razmere v poreški škofiji v prvi polovici 17. stoletja. Osvetli stanje raziskav o položaju žene v družini in družbi v evropskem in znotraj njega jadranskem prostoru. Predstavi tudi relevantno rokopisno gradivo poreškega škofijskega arhiva. Ker v dojemanju in načinu sklepanja zakonske zveze pomeni prelom tridentinski koncil, avtorica pojasni tradicije koncepcije zakona, katerega značilnosti so, da temelji na sporazumu, je monogamen in neločljiv. Pristojnosti v razsojanju sporov glede razmerij med moškim in žensko so imela cerkvena in svetna sodišča.

Jedro dela ima tri osnovne sklope. Prvi od njih opisuje sklepanje zakona pred tridentinskim koncilom in po njem. Sklenitev zakona je vključevala več elementov. Bistven med njimi je bil sporazum, na katerega se je pred tridentinskim koncilom navezovala zaroka. Ta naj bi pomenila zagotovilo za zakon, zato ji je brez javnega zgražanja lahko sledila konzumacija zveze. Obred sporazuma je vključeval določene geste (rokovanje, poljub, izmenjavo prstana). Ni se odvijal v cerkvi, tudi prisotnost duhovnika ni bila obvezna.